

การพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิ
ชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

Development of a Reading Literacy Enhancement Program Using
Metacognitive Strategies Integrated with Contemporary Social Issues for
Grade 8 Students

สมათยา สัมพันธ์สิทธิ์^{1*}, วิไลภรณ์ วิชญาวัดน์², วสันต์ สรรพสุข³

Samattaya Sumpantasi¹, Wilaiphorn Witchayawat², Wasan Sapphasuk³

วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา¹, วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา²,
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา³

School of Education, University of Phayao¹, School of Education, University of Phayao²,
School of Education, University of Phayao³

*Corresponding Author Email: jakkajun0506@gmail.com

(Received: Mar 31, 2026; Revised: May 20, 2026; Accepted: May 25, 2026)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อ
1) พัฒนาโปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 2) เปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านการอ่านของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับ
ประเด็นทางสังคมร่วมสมัย และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อ
โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย
กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนปงรัชดาภิเษก อำเภอปง จังหวัดพะเยา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 33 คน
ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้
ในงานวิจัยประกอบด้วย 1) โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็น
ทางสังคมร่วมสมัย 2) แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ด้านการอ่าน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์
ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ เพื่อประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมและ
ความพึงพอใจของนักเรียน คำนวณหาประสิทธิภาพของโปรแกรม (E1/E2) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ 80/80 และ
ใช้การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Paired Sample t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน

ผลการวิจัยพบว่า

1. โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่าน โดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. คะแนนความฉลาดรู้ด้านการอ่านของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการบริบททางสังคมที่ใกล้ตัวผู้เรียนเข้ากับกระบวนการรู้คิด ช่วยยกระดับความสามารถในการประเมินและตีความข้อมูลขั้นสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่าน; กลยุทธ์เมตาคอกนิชัน; ประเด็นทางสังคมร่วมสมัย

Abstract

This research article employed a Research and Development (R&D) approach with the objective of 1) develop a reading literacy program based on metacognitive strategies integrated with contemporary social issues for Grade 8 students 2) compare the reading literacy of Grade 8 students before and after the implementation of the program and 3) examine students' satisfaction with the developed program. The sample consisted of 33 Grade 8/1 students from Pong Ratchadaphisek School, Pong district, Phayao province, under Phayao Secondary Educational Service Area Office, in the second semester of the 2025 academic year. The sample was selected using cluster random sampling, with the classroom as the sampling unit. The research instruments included 1) a reading literacy program based on metacognitive strategies integrated with contemporary social issues, 2) a reading literacy test, and 3) a student satisfaction questionnaire. The data were analyzed using mean, standard deviation, and percentage to assess the appropriateness of the program and students' satisfaction. The program efficiency (E1/E2) was calculated and compared with the 80/80 criteria. A paired-samples t-test was employed to compare students' pretest and posttest scores.

The research findings were as follows:

1. The developed program demonstrated the highest level of appropriateness and feasibility, and its efficiency met the established criteria.
2. The students' reading literacy scores after the implementation of the program were significantly higher than those before the implementation at the .05 level.

3. The overall student satisfaction with the program was at a high level.

The knowledge from this research indicates that integrating learners' relevant social contexts into their cognitive processes effectively enhances their ability to evaluate and interpret higher-level information.

Keywords: Reading Literacy Program; Metacognitive Strategies; Contemporary Social Issues

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 การศึกษาได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้กำหนดให้การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งหนึ่งในสมรรถนะสำคัญที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนในระดับสากล คือ ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน (Reading Literacy) อันเป็นความสามารถในการเข้าใจ ประเมิน และใช้ข้อมูลจากสิ่งที่อ่านอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมในสังคม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564)

อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินจากโครงการ Programme for International Student Assessment (PISA) ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ปี ค.ศ. 2022 พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านความฉลาดรู้ด้านการอ่านเพียง 379 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD และมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2568) ข้อมูลนี้สะท้อนว่าผู้เรียนไทยส่วนใหญ่ยังคงมีความสามารถในการอ่านเพียงระดับพื้นฐาน กล่าวคือสามารถจับใจความสำคัญจากบทอ่านได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือประเมินข้อมูลเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (OECD, 2019) เมื่อพิจารณาในบริบทระดับสถานศึกษา ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปงรัชดาภิเษก ในมาตรฐาน ท 1.1 ด้านการอ่าน จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (O-NET) ระหว่างปี 2565–2567 พบว่าคะแนนเฉลี่ยลดลงจาก 67.41 เหลือเพียง 60.96 คะแนน ซึ่งยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับภาค (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2567) จากการสังเกตการเรียนการสอนในชั้นเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่ากิจกรรมการอ่านส่วนใหญ่ยังเน้นการท่องจำ การจับใจความ และการตอบคำถามเชิงท่องจำ ซึ่งไม่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชิงลึกหรือการตีความเชิงวิพากษ์ได้อย่างแท้จริง ผู้เรียนจึงขาดทักษะในการประเมินข้อมูล การแยกแยะข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น และการสะท้อนคิดจากสิ่งที่อ่าน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความฉลาดรู้ด้านการอ่าน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวทางหนึ่งที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนควบคุมกระบวนการคิดและการเรียนรู้ของตนเองได้ คือ กลยุทธ์เมตาคognition (Metacognition Strategies) ซึ่งเป็น

กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการตระหนักรู้ถึงการคิดของตนเอง โดยประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การกำกับตรวจสอบ (Monitoring) และ 3) การประเมินผล (Evaluating) (Flavell, 1979) กลยุทธ์ดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการอ่าน ตรวจสอบความเข้าใจ และ ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างมีระบบ นอกจากนี้ นักวิชาการไทย เช่น ฉันทบุรณ์ ธัญลักษณ์มะระ (2563) และ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์เมตาคอกนิชันว่ามีผลเชิงบวก ต่อการเรียนรู้เชิงลึกและการพัฒนาทักษะการคิดระดับสูง โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาซึ่งเป็นช่วงวัย ที่ผู้เรียนเริ่มพัฒนาแนวคิดนามธรรมและการคิดเชิงเหตุผล

ในขณะเดียวกัน การใช้ประเด็นทางสังคมร่วมสมัยเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ สามารถช่วยให้ผู้เรียน เชื่อมโยงเนื้อหาที่อ่านเข้ากับบริบทในชีวิตจริงของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กนกเทพ เมืองสง และคณะ, 2563) เนื้อหานี้มักสะท้อนปัญหาและปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ความเท่าเทียม หรือสิทธิมนุษยชน ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานในการสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ งานวิจัยของ ปณิชา เดชโรจน์ชัย (2567) พบว่า การใช้ประเด็นทางสังคมร่วมสมัย ในกระบวนการเรียนรู้ช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียน อีกทั้งยังส่งเสริมให้ ผู้เรียนเกิดความตระหนักและมีส่วนร่วมในสังคม

การบูรณาการกลยุทธ์เมตาคอกนิชันเข้ากับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย จึงเป็นแนวทางนวัตกรรม การเรียนรู้ที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากช่วยพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะการคิดระดับสูง และจิตสำนึกทางสังคมไปพร้อม กัน ทั้งนี้ การใช้เพียงกลยุทธ์เมตาคอกนิชันกับบทอ่านทั่วไปอาจยังไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นความสนใจหรือ การมีส่วนร่วมเชิงลึกของผู้เรียนในช่วงวัยรุ่นได้อย่างเต็มที่ แต่เมื่อบูรณาการประเด็นทางสังคมร่วมสมัย ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัว มีความท้าทาย และเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความเท่าเทียม ทางสังคม หรือผลกระทบจากเทคโนโลยี มาใช้เป็นบริบทในการอ่าน จะทำหน้าที่เป็น “ตัวกระตุ้น” (Catalyst) ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเมตาคอกนิชันอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องตั้งคำถามกับข้อมูลที่ อ่าน วางแผนการทำความเข้าใจ ตรวจสอบความคิดของตนเอง เปรียบเทียบมุมมองที่แตกต่าง และประเมิน อนาคตหรือเหตุผลของตนเองอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับขั้นตอนสำคัญของเมตา คอกนิชัน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การกำกับตรวจสอบ (Monitoring) และการประเมินผล (Evaluating) อันนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์และการตีความข้อมูลระดับสูงได้ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับ Bransford, Brown, และ Cocking (2000) ที่เสนอว่า การเรียนรู้ที่มีความหมายควรเชื่อมโยงกับประสบการณ์และบริบทจริงของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นการคิด การสะท้อนตนเอง และการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับ ประเด็นทางสังคมร่วมสมัย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปรางค์ดากิเชก จึงมี ความจำเป็นและสำคัญยิ่ง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างสร้างสรรค์ อันจะเป็น

การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อโปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม

การจัดทำโปรแกรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ นักวิชาการหลายท่าน เช่น สุพัตรา พลจันทร์ (2563), ปฐมาภรณ์ ปะการะโพธิ์ (2564), และ Abuhassna et al. (2024) ได้เสนอแนวคิดที่มีความสอดคล้องกันว่า โปรแกรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. หลักการและเหตุผล เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของการพัฒนาโปรแกรม 2. วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และสอดคล้องกับผลลัพธ์ที่คาดหวัง 3. เนื้อหาและสาระสำคัญ ที่ครอบคลุมความรู้และทักษะที่จำเป็น 4. กระบวนการพัฒนาและกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เป็นระบบและเหมาะสมกับผู้เรียน 5. การวัดและประเมินผล เพื่อสะท้อนประสิทธิผลและปรับปรุงโปรแกรมให้ดียิ่งขึ้น

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความฉลาดรู้ด้านการอ่าน

ความฉลาดรู้ด้านการอ่าน หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ ใช้ ประเมิน และสะท้อนข้อความในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้และมีส่วนร่วมในสังคม (OECD, 2019) นักวิชาการไทย เช่น ศุภฤกษ์ ตันติวิริยากร (2562) เห็นว่าผู้เรียนควรสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับเนื้อหาที่อ่าน วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และสื่อสารความเข้าใจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งองค์ประกอบของความฉลาดรู้ด้านการอ่านแบ่งเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1. การเข้าถึงและค้นคืนสาระ 2. การบูรณาการและตีความ 3. การสะท้อนและประเมิน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561; Luyten, 2024) องค์ประกอบทั้งสามช่วยให้ผู้เรียนสามารถดึงข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินข้อความอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบการประเมินของ PISA ที่เน้นการใช้การอ่านเพื่อการแก้ปัญหาในชีวิตจริง

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์เมตาคอกนิชัน

กลยุทธ์เมตาคอกนิชันเป็นทักษะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้และควบคุมกระบวนการคิดของ

ตนเอง โดยครอบคลุมการวางแผน การติดตาม และการประเมินผลการเรียนรู้ (Flavell, 1979; จตุรงค์เลิศชูวงศา, 2559; จิรภัทร์ ธิปัญญา, 2563) นักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศเห็นตรงกันว่า เมตาคอกนิชันเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักกำกับ ควบคุม และปรับกลยุทธ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ช่วยพัฒนาความเข้าใจ การคิดเชิงวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ กลยุทธ์เมตาคอกนิชันในการอ่านแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1. ขั้นก่อนอ่าน ประกอบด้วย การสำรวจเพื่อคาดเดาการทบทวนความรู้เดิม การตั้งวัตถุประสงค์การอ่าน 2. ขั้นระหว่างอ่าน ประกอบด้วย เชื่อมโยงความรู้เดิม ตรวจสอบความเข้าใจ 3. ขั้นหลังอ่าน ประกอบด้วย สรุปผลการอ่าน ประเมินผลการอ่าน ประยุกต์ใช้ความคิดจากเรื่องที่อ่าน และการสะท้อนคิด (Babayigit, 2019) โดยรวม เมตาคอกนิชันช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการควบคุมและสะท้อนการอ่านของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อความเข้าใจเชิงลึกและการเรียนรู้ด้วยตนเอง

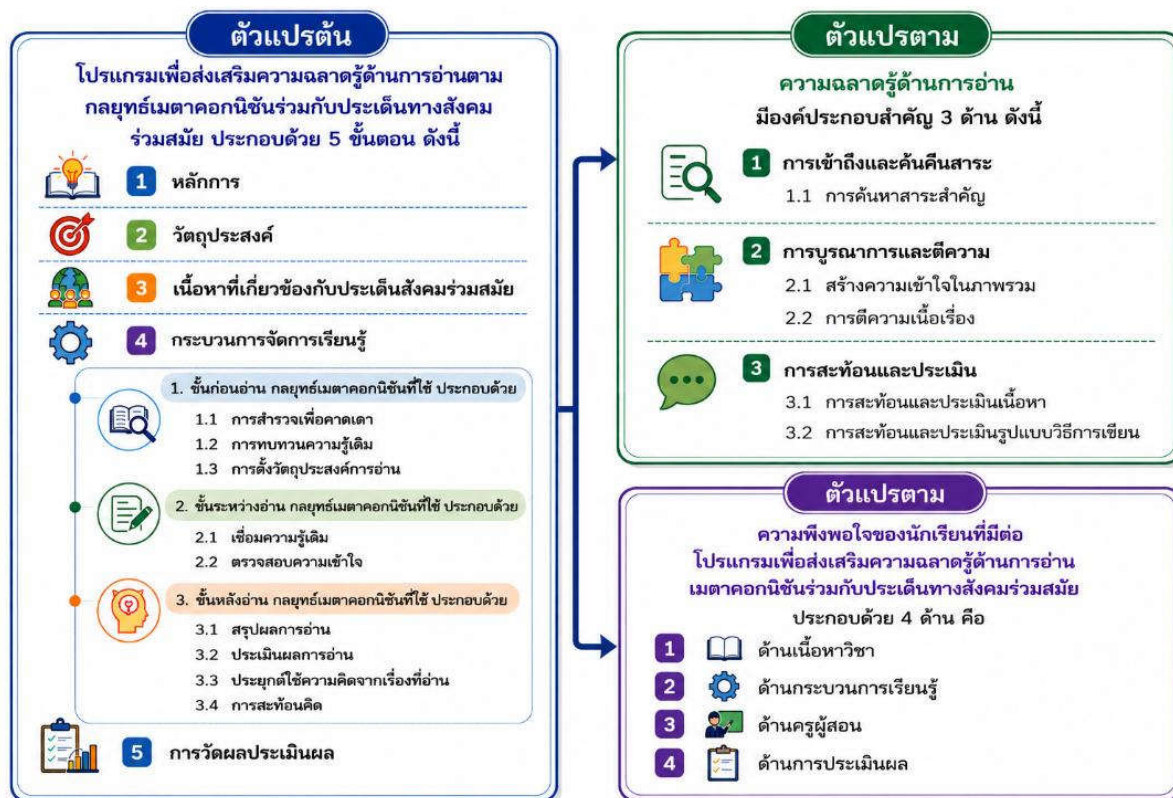
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย

ประเด็นทางสังคมร่วมสมัย หมายถึง ปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและส่งผลต่อชีวิตของมนุษย์ เช่น สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสิทธิมนุษยชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทของการใช้สื่อออนไลน์ พฤติกรรมเสี่ยง และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ นักวิชาการไทย เช่น ปณิชา เดชโรจน์นัย (2567) ชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนและสร้างการถกเถียงเชิงวิพากษ์ในสังคม ขณะที่ในระดับสากล Hess (2009) และ Berson & Berson (2013) เน้นว่าการใช้ประเด็นร่วมสมัยในชั้นเรียนช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตย องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2024) ยังชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สงคราม ความแตกแยกทางการเมือง และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นประเด็นสังคมร่วมสมัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อมนุษยชาติ ผู้วิจัยจึงได้เลือกประเด็นนี้มาสังเคราะห์เปรียบเทียบกับสาระการเรียนรู้แกนกลาง รายวิชาภาษาไทย ผลจากการสังเคราะห์ได้บทอ่าน 6 เรื่อง ได้แก่ 1. บทความเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 2. บันทึกเหตุการณ์ปะทะชายแดนไทย-กัมพูชา 3. บทสนทนาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ 4. บทโฆษณาเกี่ยวกับเทคโนโลยี 5. งานเขียนโน้มน้าวใจเกี่ยวกับการลดโลกร้อน 6. บทความข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของโปรแกรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย จำนวน 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. หลักการ กำหนดแนวคิดและกรอบการพัฒนาโปรแกรม 2. วัตถุประสงค์ ระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังอย่างชัดเจน 3. เนื้อหา ครอบคลุมประเด็นการอ่านเชิงสังคมร่วมสมัยที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง 4. กระบวนการจัดการเรียนรู้ ใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันเพื่อส่งเสริมการคิดรู้เท่าทัน และ 5. การวัดและประเมินผล สะท้อนความก้าวหน้าของผู้เรียนและคุณภาพของโปรแกรม องค์ประกอบทั้งห้านี้สะท้อนแนวคิดของนักวิชาการไทยและสากลอย่างสอดคล้อง เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมที่มุ่งเสริมสร้างสมรรถนะการอ่านเชิงลึก การคิดวิเคราะห์ และการมีส่วนร่วมในสังคมของผู้เรียนยุคใหม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านการอ่าน โดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ผู้วิจัยได้ควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน เช่น ระยะเวลาในการทดลองให้มีความต่อเนื่อง เพื่อลดผลกระทบจากวุฒิภาวะ (Maturation) ของผู้เรียน โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาโปรแกรม และระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้โปรแกรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนปรางค์ดาราภิเษก จังหวัดพะเยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 130 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 จำนวน 33 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างเดียวกันทั้งในระยะที่ 1 และระยะที่ 2

ระยะที่ 1 พัฒนาโปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งพบว่ามีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 84.06/87.95 แสดงว่าโปรแกรมมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม และคำนวณหาประสิทธิภาพของโปรแกรม (E1/E2) โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ 80/80

ระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2

การวิจัยระยะนี้เป็นการทดลองใช้โปรแกรมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง (One Group Pretest-Posttest Design)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบวัดความฉลาดรู้ด้านการอ่านก่อนและหลังเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ และแบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ
2. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน และด้านการประเมินผล พร้อมคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่าง 2) ทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบความฉลาดรู้ด้านการอ่าน 3) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น 4) ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบชุดเดียวกัน 5) ประเมินความพึงพอใจของนักเรียน 6) รวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Paired Sample t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน ส่วนข้อมูลความพึงพอใจวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการศึกษานักวิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้านที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1. หลักการและแนวคิดของโปรแกรม 2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3. เนื้อหาของโปรแกรม 4. กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 5. การวัดผลประเมินผล โดยโปรแกรมพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานแนวคิดความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามกรอบ PISA ร่วมกับกลยุทธ์เมตาคอกนิชัน และการใช้ประเด็นทางสังคมร่วมสมัยเป็นบริบทในการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ ตีความ และประเมินข้อมูลได้อย่างมีเหตุผล วัตถุประสงค์ของโปรแกรมนำมาพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่าน ทักษะการใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชัน และความสามารถในการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นทางสังคมร่วมสมัยอย่างมีวิจารณญาณ เนื้อหาของโปรแกรมประกอบด้วยสถานการณ์และบทอ่านที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย ขณะที่กระบวนการจัดการเรียนรู้ใช้ขั้นตอนของเมตาคอกนิชัน ได้แก่ การวางแผน การกำกับตรวจสอบ และการประเมินผล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ส่วนการวัดผลและประเมินผลมุ่งประเมินทั้งด้านความรู้และกระบวนการคิดของผู้เรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม ทั้งนี้ ภายหลังจากพัฒนา ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักการ	4.65	0.52	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ด้านวัตถุประสงค์	4.70	0.50	มากที่สุด	4.75	0.47	มากที่สุด
3. ด้านเนื้อหา	4.65	0.50	มากที่สุด	4.70	0.56	มากที่สุด
4. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามกลยุทธ์เมตาคอกนิชัน	4.66	0.51	มากที่สุด	4.73	0.48	มากที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม (ต่อ)

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5. ด้านการวัดผลประเมินผล	4.55	0.70	มากที่สุด	4.55	0.70	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.64	0.55	มากที่สุด	4.71	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า โปรแกรมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านการอ่าน โดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านการอ่านของนักเรียน พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสม มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 และมีความเป็นไปได้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดรู้ด้านการอ่านก่อนเรียนและหลังเรียน

สภาพการเรียนรู้	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	33	16.64	3.16	14.167	0.000*
หลังเรียน	33	21.67	2.05		

หมายเหตุ: * $p \leq .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนความฉลาดรู้ด้านการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการใช้โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ =21.67, S.D.=2.05) สูงวกาก่อนเรียน ($\bar{X}$ =16.64, S.D.=3.16) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 14.176$, $p < .001$) โดยมีค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's d) เท่ากับ 2.47 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่านของผู้เรียนในระดับสูงมาก

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อโปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโปรแกรม

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านเนื้อหาวิชา			
1. เนื้อหาที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน	4.33	0.69	มาก
2. เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่าน	4.27	0.63	มาก
3. เนื้อหาเหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน	4.30	0.64	มาก
เฉลี่ย	4.30	0.65	มาก
ด้านกระบวนการเรียนรู้			
1. กระบวนการเรียนรู้มีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.42	0.61	มาก
2. การใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันช่วยให้นักเรียนรู้จักการวางแผนและสะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง	4.55	0.62	มากที่สุด
3. กิจกรรมที่จัดขึ้นเชื่อมโยงกับประเด็นทางสังคมที่ใกล้ตัวและร่วมสมัย	4.30	0.69	มาก
4. กิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การตีความ และการประเมินข้อมูลอย่างมีเหตุผล	4.61	0.61	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.47	0.63	มาก
ด้านครูผู้สอน			
1. ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาและสามารถอธิบายได้ชัดเจน	4.70	0.47	มากที่สุด
2. ครูผู้สอนให้คำแนะนำและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นกันเอง	4.48	0.51	มาก
เฉลี่ย	4.59	0.49	มากที่สุด

ตารางที่ 3 แสดงระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโปรแกรม (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านการประเมินผล			
1. วิธีการประเมินผลมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ สิ่งที่ได้เรียน	4.36	0.66	มาก
2. การประเมินผลช่วยให้นักเรียนรู้จุดแข็งและจุดที่ควร พัฒนาในการอ่าน	4.39	0.70	มาก
3. การให้ผลสะท้อนกลับ (Feedback) จากครูมีส่วน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น	4.45	0.75	มาก
เฉลี่ย	4.40	0.70	มาก
เฉลี่ยรวม	4.44	0.62	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านครูผู้สอน ($\bar{X}=4.59$, S.D.=0.49) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.63) อยู่ในระดับมาก ด้านการประเมินผล ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.70) และด้านเนื้อหาวิชา ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.65) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนักวิจัยจึงนำผลการวิจัยมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการพัฒนาโปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 84.06/87.95 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบโปรแกรมที่มีโครงสร้างชัดเจน ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล โดยเฉพาะด้านวัตถุประสงค์และกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยสูง สะท้อนให้เห็นว่าการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและการจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นของกลยุทธ์เมตาคอกนิชัน (ก่อนอ่าน-ระหว่างอ่าน-หลังอ่าน) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การบูรณาการประเด็นทางสังคมร่วมสมัยยังช่วยเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์จริง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ PISA ที่เน้นการใช้ความรู้ในบริบทจริง และสอดคล้องกับแนวคิดของ John H. Flavell (1979) ที่อธิบายว่าการตระหนักรู้และควบคุมกระบวนการคิดของตนเองเป็น

ปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม แม้องค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผลจะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ($\bar{X}=4.55$) แต่ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งอาจสะท้อนถึงธรรมชาติของทักษะเมตาคognition ซึ่งเป็นกระบวนการรู้คิดภายใน (Internal Cognitive Process) ที่ยากต่อการประเมินด้วยแบบทดสอบแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับแนวคิดของ John H. Flavell (1979) และ Fraser Mustard Centre (2023) ที่เสนอว่าการประเมินทักษะเมตาคognition ควรใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสะท้อนคิด (Reflection Journal) และการสังเกตพฤติกรรม เพื่อสะท้อนกระบวนการคิดของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น รวมถึงงานของ ปิยะณัฐ กันทา (2566) และ MacKewn และคณะ (2022) ที่ชี้ให้เห็นว่าการประเมินเมตาคognition จำเป็นต้องพิจารณาหลายมิติ จึงกล่าวได้ว่าผลการวิจัยในส่วนนี้สะท้อนถึงคุณภาพของโปรแกรมและลักษณะเฉพาะของตัวแปรที่ศึกษา

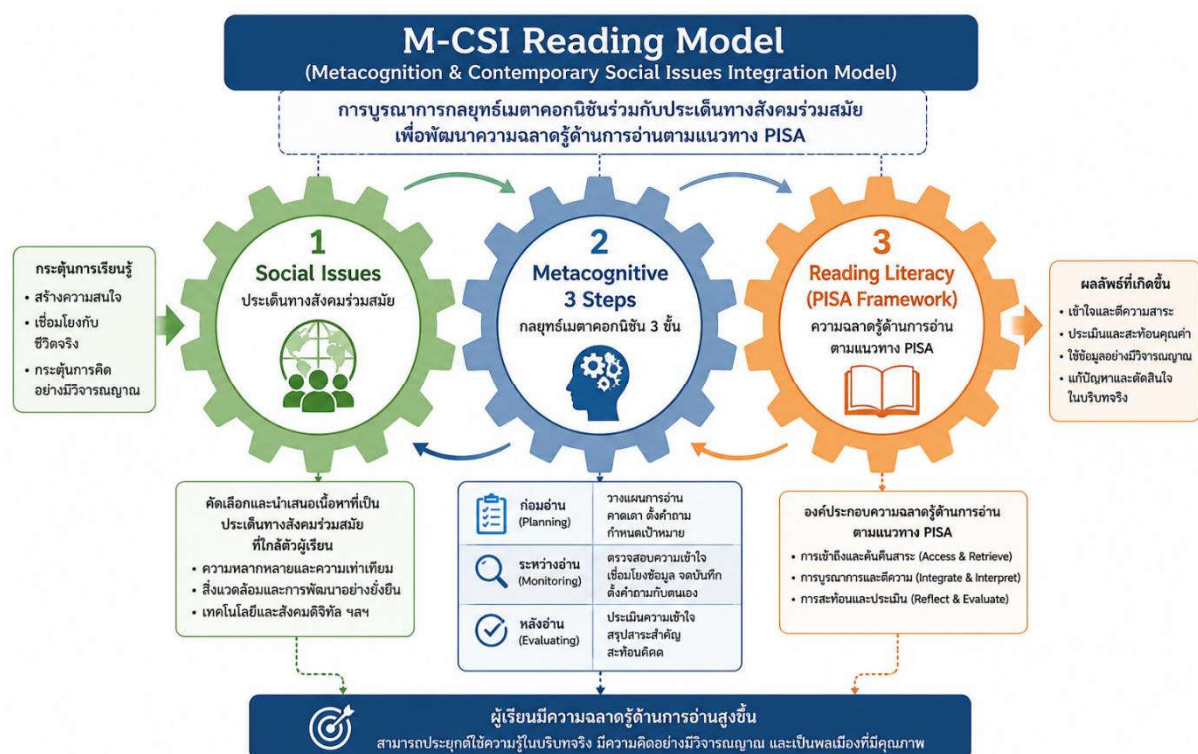
จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ด้านการอ่านก่อนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนความฉลาดรู้ด้านการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมสามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้กลยุทธ์เมตาคognition ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนการอ่าน ตรวจสอบความเข้าใจ และประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก สอดคล้องกับแนวคิดของ John H. Flavell (1979) และงานวิจัยของ Muhid (2020) ที่พบว่ากลยุทธ์เมตาคognition มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ โครงสร้างกิจกรรมที่จัดตามลำดับขั้นก่อนอ่าน-ระหว่างอ่าน-หลังอ่าน ยังช่วยพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับข้อมูลใหม่ และสร้างความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเจตน์ พันธุ์พรม (2560) ศุภฤกษ์ ต้นติวริยากร (2562) และ ประวิทย์ รักษาแสง (2565) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางเมตาคognition และ PISA ช่วยให้ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ผลการวิจัยในประเด็นนี้จึงยืนยันว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมทั้งความฉลาดรู้ด้านการอ่านและการควบคุมกระบวนการคิดของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านครูผู้สอน รองลงมาคือด้านกระบวนการเรียนรู้ ส่วนด้านเนื้อหาวิชามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้ยังอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความชัดเจน เป็นระบบ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรินทร์ รอดสิน (2562) และ พรทิพย์ รุ่งสว่าง และคณะ (2567) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกลยุทธ์เมตาคognition ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เรียนในระดับสูง ในส่วนของด้านเนื้อหาวิชาที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอาจสะท้อนถึงลักษณะของเนื้อหาที่เป็นประเด็นทางสังคมร่วมสมัย ซึ่งมีความซับซ้อนและต้องใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวิทย์ รักษาแสง (2565) ที่พบว่านักเรียนยังมีข้อจำกัดด้านการตีความและการคิดเชิงวิพากษ์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของ ปิยากร ฤทธิ์ประเสริฐ (2567) ที่ระบุว่าหากเนื้อหาที่มีความซับซ้อนสูงอาจส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การที่ความพึงพอใจโดยรวม

ยังอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าแม้เนื้อหาจะมีความท้าทาย แต่กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กลยุทธ์เมตา คอกนิชันสามารถช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตา คอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย
(ที่มา: สมათยา สัมพันธ์สิทธิ์ และคณะ, 2568)

จากภาพที่ 2 ผู้วิจัยพบว่า การพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่านของนักเรียนสามารถส่งเสริมได้ผ่าน การบูรณาการ 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ประเด็นทางสังคมร่วมสมัย (Social Issues) กลยุทธ์เมตา คอกนิชัน 3 ขั้นตอน (Metacognitive 3 Steps) และความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามแนวทาง PISA (Reading Literacy) ซึ่งทำงานเชื่อมโยงกันในลักษณะของ “เฟืองขับเคลื่อนการเรียนรู้” โดยประเด็นทางสังคมร่วมสมัย ทำหน้าที่กระตุ้นความสนใจและเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสถานการณ์จริง กลยุทธ์เมตา คอกนิชันช่วยให้ผู้เรียน สามารถวางแผน กำกับติดตาม และประเมินความเข้าใจของตนเอง ขณะที่กรอบความฉลาดรู้ด้านการอ่านตามแนวทาง PISA ช่วยพัฒนาทักษะการตีความ การคิดวิเคราะห์ และการประเมินข้อมูลอย่างมีเหตุผล

ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการอ่านกับบริบทจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ดียิ่งขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โปรแกรมความฉลาดรู้ด้านการอ่านโดยใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีคุณภาพและประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูง โดยมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด และมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 84.06/87.95 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 สะท้อนให้เห็นว่าโปรแกรมสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง นอกจากนี้ ผลการทดลองใช้โปรแกรมพบว่า นักเรียนมีคะแนนความฉลาดรู้ด้านการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมสามารถส่งเสริมทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการควบคุมกระบวนการคิดของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการใช้กลยุทธ์เมตาคอกนิชันร่วมกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัยที่เชื่อมโยงกับบริบทจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการอ่านได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งผู้เรียนยังมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านครูผู้สอนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโปรแกรมสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทจริง

ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1) ครูผู้สอนภาษาไทยควรบูรณาการประเด็นทางสังคมร่วมสมัยจากสื่อออนไลน์หรือสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้เป็นบทอ่านอย่างต่อเนื่อง โดยเลือกประเด็นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถอภิปรายโต้แย้ง และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการกำกับกับการคิดของตนเอง

2) ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับขั้นของกลยุทธ์เมตาคอกนิชัน ได้แก่ ก่อนอ่าน ระหว่างอ่าน และหลังอ่านอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถวางแผน ตรวจสอบความเข้าใจ และประเมินการอ่านของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การวัดและประเมินผลควรใช้วิธีการที่หลากหลายร่วมกัน เช่น การสะท้อนคิด การสังเกตพฤติกรรม และการประเมินตนเอง เพื่อให้สามารถสะท้อนกระบวนการคิดภายในของผู้เรียนได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาผลระยะยาวของโปรแกรมต่อการคงอยู่ของความฉลาดรู้ด้านการอ่านและทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน เพื่อประเมินความต่อเนื่องของการพัฒนา

2) ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการใช้เทคนิคคิดออกเสียง (Think-aloud Protocol) เพื่อศึกษากระบวนการคิดและพฤติกรรมทางปัญญาของผู้เรียนขณะอ่านประเด็นทางสังคมร่วมสมัย

3) ควรศึกษาการประยุกต์ใช้โปรแกรมกับนักเรียนในระดับชั้นหรือบริบทโรงเรียนที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกเทพ เมืองสง, คณิดิน ช่างเขียน, กัลยา กิ่งกั้ง, และ พงศ์ประพันธ์ พงษ์โสภณ. (2563). การตรวจสอบ
วรรณกรรมอย่างเป็นระบบและการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง การพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ด้วยการสอนวิทยาศาสตร์ โดยใช้ประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์. *วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช*. 13(2), 17.
- จตุรงค์ เลิศชูวงศา. (2559). การใช้การเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมอภิปัญญาและผลสัมฤทธิ์ทาง
คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา.
คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- จิรภัทร์ ธิปัญญา. (2563). ผลการใช้กิจกรรมแนะแนวตามกลวิธีเมตาคอกนิชันเพื่อเสริมสร้างการรับรู้
ความสามารถของตนเอง และทักษะการตัดสินใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ฉันทบุรณ์ ธัญลักษณ์มะระ. (2563). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเภทข้อมูลย้อนกลับเชิงโต้ตอบด้วยคอมพิวเตอร์กับ
ระดับความสามารถทางฟิสิกส์ ที่มีต่อการพัฒนาการด้านความสามารถและอภิปัญญาในการแก้โจทย์
ปัญหาทางฟิสิกส์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัด
และประเมินผลการศึกษา. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปฐมภรณ์ ปะการะโพธิ์. (2564). การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. *วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- ปณิชา เดชโรจน์นัย. (2567). การสื่อสารประเด็นสังคมร่วมสมัยของละครไม่มีบทพูดในเทศกาลละครกรุงเทพ.
วารสารศิลปวัฒนธรรมและสังคมศึกษา, 12(1), 45–62.
- ประวิทย์ รักษาแสง. (2565). การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการอ่าน ตามแนวทางโครงการประเมินผล
นักเรียนร่วมกับนานาชาติ(PISA). *วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการ
สอน. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- ปิยะณัฐ กันทา. (2566). การพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับวัดอภิปัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น: การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบพหุมิติ. *วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ*.
- ปิยากร ฤทธิ์ประเสริฐ. (2567). การออกแบบและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริม

- ความฉลาดรู้ด้านการอ่านสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- พรทิพย์ รุ่งสว่าง ศุภฤกษ์ ทานาค และนาคยา ปลัณธนานนท์. (2567). การพัฒนาความฉลาดรู้ด้านการอ่านภาษาไทย. *วารสารจิตวิทยาพุทธศาสตร์ประยุกต์เพื่อสังคม*, 10(2), 120-136.
- พัชรินทร์ รอดสิน. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ด้วยกลวิธีเมตาคอกนิชันร่วมกับการโค้ช. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษาและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 10(2), 15-27.
- ศุภฤกษ์ ตันติวิริยากร. (2562). การพัฒนาแบบฝึกเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2567). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) โรงเรียนปทุมธานี ปีกการศึกษา 2565-2567. [ออนไลน์]
<https://newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/School/ReportSchoolBySchool.aspx>. [5 ตุลาคม 2568]
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). *ผลการประเมิน PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์ความเป็นเลิศและความเท่าเทียมทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สสวท.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). *รายงานผลการประเมิน PISA 2018 ประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สสวท.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2568). *ผลการประเมิน PISA 2022 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สสวท.
- สมเจตน์ พันธุ์พรม. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนอ่านแบบเมตาคอกนิชันและการเสริมต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานการวิจัยแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *ผลการสำรวจทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตของคนไทยช่วงวัยเรียนและวัยรุ่น (Future Skills)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุพัตรา พลจันทร์. (2563). โปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- Abuhassna, H., Adnan, M., & Awae, F. (2024). Exploring the synergy between instructional design models and learning theories: A systematic literature review. *Contemporary Educational Technology*, 16(2), 499.
- Babayigit, Ö. (2019). Examination of the metacognitive reading strategies of secondary school sixth grade students. *International Journal of Progressive Education*, 15(5), 120–135.
- Berson, M., & Berson, I. (2013). *Contemporary social issues in education*. Routledge.
- Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (Eds.). (2000). *How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School*. Washington, DC: National Academy Press.
- Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental inquiry. *American Psychologist*, 34(10), 906–911.
- Fraser Mustard Centre. (2023). *Measuring metacognition in children and adolescents: Rapid review*. Department for Education, South Australia.
- Hess, D. E. (2009). *Controversy in the classroom: The democratic power of discussion*. Routledge.
- Luyten, H. (2024). Examining the relationship between online chatting and PISA reading literacy trends (2000–2018). *Computers in Human Behavior*, 156, 108198.
- MacKewn, A., Depriest, T., & Donavant, B. (2022). Metacognitive knowledge, regulation, and study habits. *Psychology*, 13(11), 1811–1821.
- Muhid, A., Amalia, E. R., Hilaliyah, H., Budiana, N., & Wajdi, M. B. N. (2020). The effect of metacognitive strategies implementation on students' reading comprehension achievement. *International Journal of Instruction*, 13(2), 847–862.
- OECD (2019). *PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do*. OECD Publishing.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (2024). *World social report 2024: Social development in times of converging crises: A call for global action*. United Nations.